

Αρχική σελίδα>Οικογενειακά και κληρονομικά θέματα>Ιδιοκτησία στον γάμο και στο σύμφωνο συμβίωσης>Περιοριστικές σχέσεις των συζύγων Περιοριστικές σχέσεις των συζύγων

Γαλλία

1 Υπάρχει στο εν λόγω κράτος μέλος προβλεπόμενο από τον νόμο σύστημα περιοριστικών σχέσεων των συζύγων; Τι προβλέπει;

Ως σύστημα ρύθμισης των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων ορίζεται το σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν την οργάνωση των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων μεταξύ τους και έναντι τρίτων. Προβλέπει τους κανόνες που ισχύουν για τους συζύγους όσον αφορά τις εξουσίες και την κυριότητα επί των περιοριστικών στοιχείων κατά τη διάρκεια και κατά τη λύση της περιοριστικής σχέσης, λόγω θανάτου ή λόγω διαζυγίου.

Σε περίπτωση που οι σύζυγοι δεν έχουν επιλέξει σύστημα ρύθμισης των περιοριστικών τους σχέσεων βάσει γαμικού συμφώνου, υπάγονται στο προβλεπόμενο από τον νόμο σύστημα της κοινοκτημοσύνης των αποκτημάτων που προβλέπεται στα άρθρα 1401 και επόμενα του γαλλικού αστικού κώδικα. Στο πλαίσιο της εν λόγω κοινοκτημοσύνης εκ του νόμου, διακρίνονται τρεις ομάδες περιοριστικών στοιχείων: τα ατομικά περιοριστικά στοιχεία εκάστου συζύγου και τα κοινά περιοριστικά στοιχεία των συζύγων.

Έκαστος σύζυγος διατηρεί την αποκλειστική κυριότητα του συνόλου των περιοριστικών στοιχείων που του ανήκαν πριν από τον γάμο και των περιοριστικών στοιχείων που αποκτά κατά τη διάρκεια του γάμου μέσω κληρονομικής διαδοχής, δωρεάς ή κληροδοσίας (άρθρο 1405 του αστικού κώδικα). Διατηρεί επίσης την αποκλειστική κυριότητα ορισμένων περιοριστικών στοιχείων «προσωπικής φύσης» (όπως ενδυμάτων, αξιώσεων αποζημίωσης για σωματική ή ηθική βλάβη κ.λπ.), που ορίζονται στο άρθρο 1404 του αστικού κώδικα. Τα περιοριστικά στοιχεία που αποκτώνται ως παραρτήματα ή με ανταλλαγή ενός ατομικού περιοριστικού στοιχείου εντάσσονται επίσης στην ατομική περιουσία εκάστου συζύγου (άρθρα 1406 και 1407 του αστικού κώδικα).

Η κοινοκτημοσύνη περιλαμβάνει τα περιοριστικά στοιχεία που αποκτώνται κατά τη διάρκεια του γάμου, είτε από κοινού είτε χωριστά από τους συζύγους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται τα κέρδη και οι μισθοί των συζύγων. Το άρθρο 1402 του αστικού κώδικα θεσπίζει επίσης τεκμήριο κοινοκτημοσύνης, το οποίο επιτρέπει να θεωρηθεί κοινόκτητο απόκτημα κάθε περιοριστικό στοιχείο για το οποίο δεν μπορεί να αποδειχτεί ότι είναι ατομικό.

Κάθε σύζυγος έχει καταρχήν το δικαίωμα να διαχειρίζεται μόνος του και να διαθέτει τα κοινά περιοριστικά στοιχεία (άρθρο 1421 του αστικού κώδικα).

Ωστόσο, η συναίνεση και των δύο συζύγων είναι απαραίτητη για τις σοβαρότερες πράξεις, όπως τις πράξεις διάθεσης από χαριστική αιτία, την εκποίηση και τη σύσταση εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων, εμπορικών επιχειρήσεων, μη διαπραγματεύσιμων εταιρικών δικαιωμάτων κ.λπ. (άρθρα 1422 και 1424 του αστικού κώδικα).

2 Πώς μπορούν οι σύζυγοι να ρυθμίσουν τις περιοριστικές σχέσεις τους; Ποιες είναι οι τυπικές προϋποθέσεις στην περίπτωση αυτή;

Όσον αφορά τους ουσιαστικούς κανόνες, ισχύει η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων περί ρυθμίσεως των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων.

Πράγματι, το άρθρο 1387 του αστικού κώδικα ορίζει ότι «η νομοθεσία ρυθμίζει τη συζυγική σχέση όσον αφορά τα περιοριστικά στοιχεία, μόνον ελλείψει ειδικών συμφωνιών τις οποίες οι σύζυγοι μπορούν να συνάψουν κατά την κρίση τους, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω συμφωνίες δεν αντιβαίνουν στα χρηστά ήθη και στις ακόλουθες διατάξεις».

Συνεπώς, οι σύζυγοι είναι ελεύθεροι να επιλέξουν το σύστημα ρύθμισης των περιοριστικών τους σχέσεων, με την επιφύλαξη της τήρησης των διατάξεων αναγκαστικού δικαίου του βασικού συστήματος (régime primaire) που θεσπίζεται με τα άρθρα 212 και επόμενα του αστικού κώδικα.

Ο αστικός κώδικας προτείνει διάφορα είδη συμβατικών συστημάτων: τη συμβατική κοινοκτημοσύνη (όπως το σύστημα καθολικής κοινοκτημοσύνης που θεσπίζεται με το άρθρο 1526 του αστικού κώδικα), την περιοριστική αυτοτέλεια (άρθρα 1536 και επόμενα του αστικού κώδικα) και τη συμμετοχή στα αποκτήματα (άρθρα 1569 και επόμενα του ίδιου κώδικα).

Όσον αφορά τους τυπικούς κανόνες, οι συμφωνίες περί ρυθμίσεως των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων πρέπει να καταρτίζονται με συμβολαιογραφική πράξη, επί ποινή ακυρότητας, πριν από την τέλεση του γάμου (άρθρα 1394 και 1395 του αστικού κώδικα). Μπορούν να τροποποιηθούν, κατά τον ίδιο τρόπο, με συμβολαιογραφική πράξη, υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 1397 του αστικού κώδικα. Από την έναρξη ισχύος του νόμου 2019-222, της 23ης Μαρτίου 2019, σχετικά με τον προγραμματισμό για την περίοδο 2018-2022 και τη μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης, είναι δυνατή η τροποποίηση του συστήματος ρύθμισης των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη πάροδος χρονικού διαστήματος δύο ετών, ενώ δεν απαιτείται πλέον, καταρχήν, δικαστική επικύρωση της αλλαγής συστήματος (με την επιφύλαξη αντίρρησης των πιστωτών ή των ενήλικων τέκνων).

3 Υπάρχουν περιορισμοί στην ελευθερία καθορισμού των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων;

Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων περί ρυθμίσεως των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων περιορίζεται από τις διατάξεις αναγκαστικού δικαίου του βασικού συστήματος (régime primaire), που εφαρμόζονται αδιακρίτως σε όλα τα συστήματα.

Οι εν λόγω διατάξεις θεσπίζονται στα άρθρα 212 και επόμενα του αστικού κώδικα. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται κυρίως οι προστατευτικές διατάξεις της οικογενειακής στέγης (άρθρο 215 τρίτο εδάφιο), καθώς και οι κανόνες σχετικά με τη συνεισφορά στις οικογενειακές ανάγκες (άρθρο 214 του ίδιου κώδικα) και την αλληλέγγυο ευθύνη για τα χρέη για τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειας (άρθρο 220 του αστικού κώδικα).

4 Ποιες είναι οι έννομες συνέπειες του διαζυγίου, του δικαστικού χωρισμού ή της ακύρωσης του γάμου στις περιοριστικές σχέσεις των συζύγων;

Σε περίπτωση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης του γάμου, οι περιοριστικές σχέσεις των συζύγων λύνονται και εκκαθαρίζονται.

Η εκκαθάριση των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων είναι διαδικασία που διενεργείται ενώπιον συμβολαιογράφου και συνίσταται στον προσδιορισμό και την εκτίμηση της αξίας των περιοριστικών στοιχείων και των χρεών που θα επιμεριστούν σε κάθε σύζυγο.

Ωστόσο, η σύμπραξη συμβολαιογράφου δεν είναι υποχρεωτική σε περίπτωση που δεν υπάρχει κανένα ακίνητο προς διανομή.

Οι αιτίες λύσης της κοινοκτημοσύνης προβλέπονται στο άρθρο 1441 του αστικού κώδικα: πρόκειται για τον θάνατο ενός εκ των συζύγων, την κηρυχθείσα αφάνεια, το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό, την περιοριστική αυτοτέλεια και την αλλαγή συστήματος ρύθμισης των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων.

Όσον αφορά την ημερομηνία επέλευσης των αποτελεσμάτων του διαζυγίου, σε περίπτωση συναινετικού διαζυγίου, ο γάμος λύεται την ημερομηνία κατά την οποία καθίσταται εκτελεστή η συμφωνία διαζυγίου που καταρτίζεται με ιδιωτικό έγγραφο και προσυπογράφεται από δικηγόρους. Σε περίπτωση διαζυγίου κατ' αντιδικία, ο γάμος λύεται την ημερομηνία κατά την οποία καθίσταται τελεσίδικη η δικαστική απόφαση διαζυγίου.

5 Ποιες είναι οι συνέπειες του θανάτου ενός εκ των συζύγων στις περιοριστικές σχέσεις των συζύγων;

Ο θάνατος ενός εκ των συζύγων αποτελεί αιτία λύσης των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων. Η λύση αυτή επέρχεται την ημερομηνία του θανάτου, τόσο για τις σχέσεις μεταξύ συζύγων όσο και έναντι τρίτων. Για τους συζύγους των οποίων οι περιοριστικές σχέσεις διέπονται από το προβλεπόμενο από τον νόμο σύστημα της κοινοκτημοσύνης, το άρθρο 1441 του αστικού κώδικα προβλέπει ότι η κοινοκτημοσύνη λύεται με τον θάνατο ενός εκ των συζύγων.

Ως εκ τούτου, σε περίπτωση θανάτου έγγαμου προσώπου, απαιτείται διπλή εκκαθάριση: αρχικά, των περιοριστικών σχέσεων των συζύγων και, στη συνέχεια, της κληρονομιάς.

Σύμφωνα με το άρθρο 763 του αστικού κώδικα, εάν ο επιζών σύζυγος είχε ως κύρια κατοικία του ακίνητο που ανήκε και στους δύο συζύγους ή που εξαρτάται εξ ολοκλήρου από την κληρονομική διαδοχή, διαθέτει δικαίωμα δωρεάν χρήσης του εν λόγω ακινήτου για ένα έτος. Πρόκειται για συνέπεια του γάμου.

6 Ποια αρχή είναι αρμόδια να αποφαινεται στις υποθέσεις που αφορούν τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων;

Ο δικαστής γαμικών διαφορών (JAF) είναι αρμόδιος για τα ζητήματα περιουσιακών σχέσεων των συζύγων (νόμος 2009-506, της 12ης Μαΐου 2009, περί της απλούστευσης του δικαίου, διάταγμα 2009-1591, της 17ης Δεκεμβρίου 2009, σχετικά με τη διαδικασία ενώπιον του δικαστή γαμικών διαφορών σε ζητήματα περιουσιακών σχέσεων των συζύγων και συγκυριότητας εξ αδιαιρέτου, εγκύκλιος CIV/10/10, της 16ης Ιουνίου 2010, για τις αρμοδιότητες του δικαστή γαμικών διαφορών σε ζητήματα εκκαθάρισης).

Στο πλαίσιο συναινετικού διαζυγίου χωρίς δικαστική παρέμβαση, η συμφωνία μεταξύ των συζύγων λαμβάνει τη μορφή ιδιωτικού εγγράφου που προσυπογράφεται από δικηγόρους και κατατίθεται στο αρχείο συμβολαιογράφου (άρθρο 229-1 του αστικού κώδικα). Σε περίπτωση συναινετικού διαζυγίου, η εκκαθάριση των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων πρέπει να γίνεται κατά τον χρόνο του διαζυγίου. Η συμφωνία πρέπει υποχρεωτικά να περιλαμβάνει κατάσταση εκκαθάρισης των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων, η οποία πρέπει να περιβάλλεται τον συμβολαιογραφικό τύπο αν η εκκαθάριση αφορά περιουσιακά στοιχεία που υπόκεινται σε καταχώριση στο κτηματολόγιο (ιδίως ακίνητα) (άρθρο 229-3 του αστικού κώδικα). Συνεπώς, προβλέπεται σύμπραξη δύο δικηγόρων και συμβολαιογράφου.

Γενικά, ο συμβολαιογράφος είναι απαραίτητος για την εκκαθάριση των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων κάθε φορά που η εκκαθάριση αφορά τουλάχιστον ένα περιουσιακό στοιχείο που υπόκειται σε καταχώριση στο κτηματολόγιο.

Μόνον οι ένδικες διαφορές ή οι καταστάσεις στις οποίες οι σύζυγοι δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία επιλύονται από τον δικαστή.

7 Ποιες είναι οι συνέπειες των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων στις νομικές σχέσεις μεταξύ συζύγου και τρίτων;

Το άρθρο 220 του αστικού κώδικα, που αποτελεί διάταξη του βασικού συστήματος (régime primaire), η οποία εφαρμόζεται ανεξαρτήτως του συστήματος ρύθμισης των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων, διέπει τις σχέσεις μεταξύ συζύγων και τρίτων. Το εν λόγω άρθρο θεσπίζει την αρχή της αλληλεγγύου ευθύνης των συζύγων για τα χρέη για τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειας: «Κάθε σύζυγος έχει την εξουσία να συνάπτει μόνος του τις συμβάσεις που αποβλέπουν στη συντήρηση του νοικοκυριού ή στην ανατροφή των τέκνων: για κάθε χρέος που συνομολογείται κατ' αυτόν τον τρόπο από τον έναν σύζυγο ευθύνεται αλληλεγγύως και ο έτερος σύζυγος. Ωστόσο, η αλληλεγγύως ευθύνη δεν ισχύει για προδήλως υπερβολικές δαπάνες, λαμβανομένων υπόψη του τρόπου ζωής του νοικοκυριού, της χρησιμότητας ή μη της συναλλαγής και της καλής ή κακής πίστης του αντισυμβαλλόμενου τρίτου. Επίσης, δεν ισχύει, εάν δεν έχει προηγηθεί η συναίνεση και των δύο συζύγων, για τις αγορές με δόσεις και για τα δάνεια, εκτός εάν τα τελευταία αφορούν μικρά ποσά που απαιτούνται για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής και το συνολικό ύψος των ποσών αυτών, σε περίπτωση πληθώρας δανείων, δεν είναι προδήλως υπερβολικό σε σχέση με τον τρόπο ζωής του νοικοκυριού».

Στο πλαίσιο του προβλεπόμενου από τον νόμο συστήματος της κοινοκτημοσύνης, οι πιστωτές μπορούν, καταρχήν, να επιδιώξουν την εξόφληση των χρεών που συνάφθηκαν από τους συζύγους επιλαμβανόμενοι των κοινών περιουσιακών στοιχείων, βάσει του άρθρου 1413 του αστικού κώδικα.

Τα κέρδη και οι μισθοί ενός συζύγου, ωστόσο, δεν μπορούν να κατασχεθούν από τους πιστωτές του έτερου συζύγου παρά μόνον εάν οι υποχρεώσεις αναλήφθηκαν για τη συντήρηση του νοικοκυριού ή την ανατροφή των τέκνων, σύμφωνα με το άρθρο 220 του αστικού κώδικα (άρθρο 1414 του αστικού κώδικα).

Τα κοινά περιουσιακά στοιχεία δεν είναι υπέγγυα ούτε στην περίπτωση που ένας από τους συζύγους συνάψει μόνος του εγγύηση ή δάνειο. Μόνο τα ατομικά περιουσιακά στοιχεία και τα εισοδήματα του συμβαλλόμενου συζύγου είναι υπέγγυα σ' αυτήν την περίπτωση, εκτός εάν είχε δώσει τη ρητή συναίνεσή του και ο έτερος σύζυγος (άρθρο 1415 του αστικού κώδικα).

8 Σύνοψη περιγραφή της διαδικασίας εκκαθάρισης των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων, συμπεριλαμβανομένων του καταμερισμού, της διανομής και της ρευστοποίησης της περιουσίας, στο εν λόγω κράτος μέλος.

Για την εκκαθάριση των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων, είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν οι διάφορες περιουσιακές ομάδες (τα ατομικά περιουσιακά στοιχεία και τα κοινά περιουσιακά στοιχεία, οι αποζημιώσεις και οι απαιτήσεις μεταξύ των συζύγων, το ενεργητικό και το παθητικό). Στη συνέχεια, εάν υπάρχουν περιουσιακές ομάδες προς διανομή, πραγματοποιείται η διανομή για να καταμερισθούν τα περιουσιακά στοιχεία και οι αξίες μεταξύ των συζύγων.

Στο πλαίσιο του συστήματος της προβλεπόμενης από τον νόμο κοινοκτημοσύνης των αποκτημάτων, η αρχή είναι ότι τα κοινά περιουσιακά στοιχεία μοιράζονται ισομερώς μεταξύ των συζύγων. Ωστόσο, τα μέρη μπορεί να έχουν συμφωνήσει σε διαφορετική, άνιση κατανομή στο γαμικό τους σύμφωνο. Η διανομή των κοινών περιουσιακών στοιχείων μπορεί να είναι εκούσια ή δικαστική. Σε περίπτωση εκούσιας διανομής, συνάπτεται σύμβαση διανομής μεταξύ των συζύγων. Εάν αφορά περιουσιακά στοιχεία που υπόκεινται σε καταχώριση στο κτηματολόγιο, λαμβάνει τη μορφή συμβολαιογραφικής πράξης. Εάν τα μέρη αδυνατούν να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με την εκκαθάριση ή τη διανομή των περιουσιακών στοιχείων, λαμβάνει χώρα δικαστική διανομή. Ο δικαστής αποφαινεται επί των αιτημάτων διατήρησης της συγκυριότητας εξ αδιαιρέτου ή επιδίκασης κατά προτίμηση (άρθρο 831 του αστικού κώδικα).

Ανεξάρτητα από το εάν η διανομή είναι εκούσια ή δικαστική, η διαδικασία ολοκληρώνεται με τον σχηματισμό μεριδίων, σύμφωνα με την αρχή της ισότητας στην κατανομή, η οποία αναφέρεται σε ισότητα αξίας. Επομένως, κάθε κοινώνως λαμβάνει περιουσιακά στοιχεία αξίας ίσης με την αξία των δικαιωμάτων του στο πλαίσιο της συγκυριότητας εξ αδιαιρέτου. Εάν η σύσταση της ομάδας περιουσιακών στοιχείων δεν επιτρέπει να σχηματιστούν ισότιμα μερίδια, η ανισότητά τους αντισταθμίζεται με την καταβολή της διαφοράς. Μπορεί επίσης να υπάρξει κατά προτίμηση απονομή ορισμένων περιουσιακών στοιχείων στο μερίδιο ενός κοινωνού.

Η διανομή έχει δηλωτικό αποτέλεσμα. Δηλαδή, κάθε σύζυγος θεωρείται, κατά πλάσμα δικαίου, ότι είχε πάντοτε την κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνονται στο μερίδιό του και ότι ουδέποτε είχε την κυριότητα των λοιπών περιουσιακών στοιχείων της διανομής.

9 Ποια είναι η διαδικασία και τα έγγραφα ή οι πληροφορίες που απαιτούνται κατά κανόνα για την καταχώριση ακίνητης περιουσίας;

Στο πλαίσιο εκούσιας διανομής που αφορά περιουσιακά στοιχεία που υπόκεινται σε καταχώριση στο κτηματολόγιο (με άλλα λόγια, ακίνητα), η πράξη εκκαθάρισης-διανομής πρέπει υποχρεωτικά να περιβάλλεται τον συμβολαιογραφικό τύπο.

Πράγματι, το άρθρο 710-1 του αστικού κώδικα ορίζει ότι «για τους σκοπούς της καταχώρισης στο κτηματολόγιο, κάθε πράξη ή δικαίωμα πρέπει να απορρέει από πράξη που περιβάλλεται τον συμβολαιογραφικό τύπο, με τη σύμπραξη συμβολαιογράφου που ασκεί το επάγγελμα στη Γαλλία, από δικαστική απόφαση ή από δημόσιο έγγραφο που προέρχεται από διοικητική αρχή».

Ως εκ τούτου, οι σύζυγοι θα πρέπει να καταβάλουν, αφενός, τέλος διανομής 2,5 % που υπολογίζεται με βάση την καθαρή αξία των κοινών περιουσιακών στοιχείων και, αφετέρου, τα έξοδα και τις αμοιβές του συμβολαιογράφου.

Τελευταία επικαιροποίηση: 09/03/2022

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.